

7. Онищенко, С. П. Формирование оптимального состава программы развития предприятия [Текст] / С. П. Онищенко, Е. С. Арабаджи // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. — 2011. — Т. 6, № 3(54). — С. 60–66.
8. Ткачук, С. В. Профілювання цінності проектів освітньої діяльності для навчальних закладів [Текст] / С. В. Ткачук // Шляхи реалізації кредитно-модульної системи організації навчального процесу і тестових форм контролю знань студентів [Текст] : Матеріали наук.-метод. семінару / під ред. Гогунського В. Д. — Вип. 4: Організація навчального процесу і тестування. — Одеса : Наука і техніка, 2010. — С. 58–63.
9. Топлина, И. И. Повышение конкурентоспособности вуза и его развитие в позиции маркетинга [Текст] / И. И. Топлина // Век качества. — 2011. — № 1. — С. 32–33.
10. Ченцов, А. О. О бизнесе образовательных услуг [Текст] / А. О. Ченцов // Высшее образование в России. — 1999. — № 2. — С. 120–123.

ОСНОВНІ ПРОЕКТИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ

У статті наведено поняття «освітній продукт» ВНЗ, сформована система освітніх послуг, яка орієнтована на маркетингове представлення діяльності вузів, ідентифікована сутність основних стратегій розвитку вузів та визначено основні види проектів розвитку освітньої діяльності вузів.

Ключові слова: проект розвитку ВНЗ, освітній продукт, стратегії розвитку.

Логинов Олег Владимирович, старший преподаватель, кафедра «Транспортное право», Одесский национальный морской университет, e-mail: ologinov@ukr.net

Логинов Олег Владимирович, старший викладач, кафедра «Транспортное право», Одесский национальный морской университет

Loginov Oleg, Odessa National Maritime University, e-mail: ologinov@ukr.net

УДК 665.1.003.1

Попов М. О.

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ

Стаття присвячена одній із актуальних на сьогоднішній день проблем на підприємствах олійно-жирової галузі, а саме енергозбереженню. Аналізуються енерговитрати в структурі собівартості та їх вплив на конкурентоспроможність олійно-жирової продукції. Розглянуті потенційно можливі напрямки енергозбереження в галузі.

Ключові слова: олійно-жирова галузь, конкурентоспроможність продукції, енергозбереження, енерговитрати в собівартості, енергозберігаючі заходи.

1. Вступ

Необхідність олійно-жирової продукції як на вітчизняному ринку, так і за кордоном є одним із основних стимулів подальшого збільшення її об'ємів виробництва на підприємствах в нашій країні. Сприятлива ринкова кон'юнктура, що складається на світовому ринку для олійно-жирової продукції, сприяє росту експорту цих товарів. Крім того, вступ у СОТ внесло свої корективи, що безсумнівно відбилося на розвитку олійно-жирового комплексу України. Це виявилось в жорсткості вимог до реалізованої продукції й росту конкуренції.

Отже, як бачимо, на сьогоднішній день підвищення конкурентоспроможності олійно-жирової продукції є досить актуальним питанням та має стратегічне значення на підприємствах України.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вагомий внесок в дослідження питань конкурентоспроможності внесли такі відомі вітчизняні й зарубіжні вчені як: Ільсова Л. Р., Калугіна З. А., Круглова М. І., Маркс К., Маршал А., Перерва П. Г., Портер М., Соколова Л. В., Туган-Барановський М. І., Фатхутдінов Р. А.,

Шумпетер Й., Яковлев А. І. та інші. Зокрема, в олійно-жировій галузі питання конкурентоспроможності розглядаються в працях Каретникової В. С. [2], Кухти В. Г. [2, 3, 4], Листопад В. Л. [5], Педак І. С. [6], Яблонсько-го В. [7] та інших.

Проте, не зважаючи на численні наукові розробки, проблема конкурентоспроможності дотепер є дуже гострою для підприємств олійно-жирової галузі України. Більшість вчених підвищення конкурентоспроможності олійно-жирових підприємств розглядають за рахунок поліпшення безпеки та якості продукції, розширення асортименту, випуску нових видів продукції. Так, безумовно, всі вищезгадані напрямки відіграють дуже важливу роль, але провівши ретельний аналіз, нами було виявлено ще ряд факторів, які не менше впливають на конкурентоспроможність, особливо така важлива складова як енергозбереження.

3. Мета дослідження

Метою даної статті є виявлення впливу енерговитрат на конкурентоспроможність олійно-жирової продукції, та її підвищення за рахунок зниження енергоспоживання при впровадженні енергозберігаючих заходів на підприємствах.

4. Результати дослідження

Олійно-жировий комплекс є одним з найбільш потужних в аграрному секторі виробництва в Україні, виробничий потенціал якого на сьогодні становить 7 млн. 568 тис. тонн/рік переробки насіння соняшника [1].

При цьому, до структури олійно-жирового комплексу входять:

- олійно-екстракційні заводи, виробнича потужність яких складає 5 млн. 859 тис. тонн/рік, більше тридцяти олійно-пресових заводів, які виробляють основну продукцію — нерафіновану олію, а також отримують додатковий прибуток від гранулювання шроту (макухи), гранулювання та брикетування соняшникового лушпиння, що використовують в якості палива для отримання теплової, а на деяких підприємствах і електричної енергії;
- олійно-жирові комбінати по виробництву рафінованої олії, маргаринової продукції, майонезу, фосфатидного концентрату, спрейдів;
- підприємства по виробництву гліцерину, миловарної продукції.

Як показують проведені дослідження, за останні роки олійно-жирова галузь набула досить стрімкого розвитку: спостерігається значне нарощення потужності переробки олійних культур, розширення асортименту продукції та збільшення її об'ємів виробництва (табл. 1).

За досліджувані період часу, простежується тенденція до збільшення об'ємів виробництва олійно-жирової продукції. Так, якщо у 2006 р. було вироблено нерафінованої олії 1957,5 тис. т, то в 2011 р. цей показник сягнув 3080,5 тис. т. відповідно олії рафінованої в 2006 р. — 371,7 тис. т та 592,2 тис. т в 2011 р., маргаринової продукції в 2006 р. — 298,9 тис. т та 364,5 тис. т, майонезної продукції в 2006 р. 168,0 тис. т та 163,3 тис. т в 2011 р., саломасу в 2006 р. 46,0 тис. т та 97,5 тис. т за 2011 р. Очевидно, що при такому збільшенні об'ємів випуску продукції, значно зросла і виробнича потужність переробки насіння олійних культур, якщо в 2006 році потужність становила 4743,7 тис. т, то в 2011 році цей показник збільшився майже в 2 рази і сягнув 9234,5 тис. т.

Варто відзначити, що за оцінкою Міністерства сільського господарства США, Україна у розрізі країн світу по виробництву соняшникової олії за 2011—2012 маркетинговий рік посіла перше місце, питома вага сягнула 25,7 % (3,545 млн. тонн).

Але високий ступінь насиченості українського та світового ринку олійно-жировою продукцією, супроводжується сильною конкуренцією. Тому вимагає від виробників шукати шляхи до її підвищення.

На основі проведеного дослідження було виявлено, що одним із напрямків підвищення конкурентоспроможності

продукції є ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР) в промисловості.

Як зазначено в [8] підприємства олійно-жирової галузі входять до першої четвірки по споживанню ПЕР в харчовій та переробній промисловості. Природно, що затрати на енергоспоживання є вагомою складовою собівартості їхньої продукції і таким чином суттєво впливають на її конкурентоспроможність. Тому доцільно буде розглянути динаміку витрат як теплової, так і електричної енергії в структурі собівартості на прикладі підприємств по виробництву соняшникової нерафінованої олії (табл. 2).

Проведений аналіз свідчить, що енерговитрати з роками набувають тенденції до зростання. Зокрема, в розрізі підприємств по виробництву нерафінованої соняшникової олії мають великі розмахи варіації витрат теплової та електричної енергії. Так, в 2011 році найменші витрати теплової енергії в структурі собівартості продукції становлять на ПрАТ з П «Дніпропетровському ОЕЗ» — 15,6 %, найбільші — на ПАТ «Чернівецькому ОЖК» — 21,2 %, дещо менші на ТОВ «Сватівська олія» — 19,5 % та ТОВ «Вовчанському ОЕЗ» — 19,3 %. Водночас, найбільший відсоток витрат електричної енергії в собівартості реалізованої продукції становить на ПАТ «Чернівецькому ОЖК» — 22,4 %, ТОВ «Кіровоградолія» — 22,1 %

Таблиця 1

Показники роботи олійно-жирової галузі України за 2006—2011 рр. [1]

Вид продукції	Об'єм виробництва, тис. т/рік					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Виробнича потужність переробки насіння олійних культур	4743,7	4901,8	5978,6	6431,4	9084,1	9234,5
Олія нерафінована:	1957,5	2028,6	1782,0	2438,3	2952,6	3080,5
— соняшnikова	1934,0	1997,1	1730,4	2432,6	2889,4	3023,6
— соєва	5,9	9,4	17,5	4,1	62,3	46,2
— ріпакова	17,6	20,1	33,8	1,6	0,9	10,7
Олія рафінована	371,7	370,8	374,9	537,3	556,5	592,2
Маргаринова продукція	298,9	296,5	314,00	356,7	367,4	364,5
Майонез	168,0	183,4	174,57	162,2	160,8	163,3
Саломас	46,0	97,7	75,22	104,3	102,4	97,5

Таблиця 2

Енерговитрати в структурі собівартості виробництва нерафінованої соняшникової олії (підприємства на давальницькій сировині), %

Найменування підприємства	Склад витрат	Рік				
		2007	2008	2009	2010	2011
ПрАТ з П «Дніпропетровський ОЕЗ»	теплоенергія	9,4	14,7	13,1	15,8	15,6
	електроенергія	11,1	18,9	16,0	21,6	21,7
ТОВ «Приколотнянський ОЕЗ»	теплоенергія	8,7	8,5	12,7	17,7	18,3
	електроенергія	9,5	10,7	11,9	13,4	14,2
ПАТ «Чернівецький ОЖК»	теплоенергія	18,7	17,3	18,0	15,3	21,2
	електроенергія	19,8	19,7	21,6	21,5	22,4
ТОВ «Сватівська олія»	теплоенергія	16,9	17,3	18,2	18,8	19,5
	електроенергія	12,0	13,7	14,2	16,5	17,1
ТОВ «Кіровоградолія»	теплоенергія	—	—	—	—	—
	електроенергія	13,5	15,4	15,5	16,2	22,1
ТОВ «Вовчанський ОЕЗ»	теплоенергія	13,5	14,8	15,2	17,2	19,3
	електроенергія	12,1	13,8	14,3	16,2	17,5

та ПрАТ з П «Дніпропетровському ОЕЗ» — 21,7 %, найменші витрати спостерігаються на ТОВ «Приколотнянському ОЕЗ» — 14,2 %.

Серед основних чинників, які значною мірою впливають на енерговитрати в структурі собівартості, слід відзначити, насамперед високу енергоємність соняшникової нерафінованої олії, що є наслідком низьких темпів впровадження енергозберігаючих заходів.

Таким чином, виходячи з вищенаведеного, можна стверджувати, що для олійно-жирових підприємств задача впровадження енергозберігаючих заходів є вельми актуальною та має пріоритетне значення.

На підставі аналізу літературних джерел, використовуючи досвід закордонних та передових вітчизняних підприємств олійно-жирової промисловості, розробки Українського науково-дослідного інституту олій та жирів, було виділено та систематизовано основні напрямки енергозбереження [8, 9].

— Застосування пінч-аналізу теплообмінних систем і технологічних схем олійно-жирових виробництв. В результаті запровадження даного заходу буде:

а) зроблено аналітичну оцінку і створено базу даних з існуючих та перспективних енергозберігаючих технічних та технологічних рішень, задіяних в технологічних системах агропромислового комплексу та суміжних галузях промисловості;

б) розроблено загальну стратегію оптимізації енерговитрат в технологічних системах галузі з економічними оцінками та ін.;

— Застосування когенераційної установки. Когенерація — це комбінований процес виробництва теплової та електричної енергії. Основним стимулом використання даної установки є зміни до Закону України «Про електроенергетику» [10], згідно з якими електроенергія вироблена з використанням альтернативних джерел енергії, повинна закуповуватися по більш високій ціні в порівнянні з традиційною генерацією. А як відомо, на олійно-екстракційних заводах в якості альтернативного джерела енергії використовується соняшникове лушпиння.

— Перегляд нормативно-правової бази з енергозбереження та визначення організаційно-технічних і наукових завдань, реалізація яких забезпечить значну економію ПЕР.

— Використання електричних саморегулюючих кабелів.

— Розроблення рекомендацій по збільшенню к.к.д котлоагрегатів, що працюють на лушпинні.

— Використання сучасних конденсатодвідників або інших парозапірних пристроїв.

— Впровадження енергозберігаючих технологій і нового обладнання й матеріалів, заміна морально та фізично застарілих парових котлів, котельно-допоміжного обладнання, модернізація обладнання з урахуванням економії паливно-енергетичних ресурсів, підвищення надійності його роботи, захист навколишнього середовища.

— Залучення нетрадиційних відновлювальних джерел енергії (НВДЕ). На олійно-жирових підприємствах уже мають досвід використання біомаси, а саме соняшникового лушпиння, для отримання теплової енергії у вигляді пари. На наш погляд, також мають місце впровадження й інші, не менш потенційні НВДЕ, такі як: геотермальна енергія, вітроенергетика, енергія малих річок, геотермальна енергія та інші.

5. Висновки

Отже, по результатам проведеного дослідження, можна зробити висновок, що для підвищення рівня конкурентоспроможності олійно-жирової продукції як на вітчизняному, так і світовому ринку, одним із потенційних напрямків є підвищення енергоефективності та, відповідно, зниження витрат теплової та електричної енергії в структурі собівартості. Тому енергозбереження на підприємствах олійно-жирової галузі є одним із ключових на сьогоднішній день питань.

Література

1. Олійно-жирова галузь України / Інформаційно-аналітичний бюлетень олійно-жирової галузі України та Російської Федерації. Показники роботи за 2006–2011 рр. — Харків : УкрНДІОЖ НААН.
2. Каретникова, В. С. Экономика и предпринимательство масложирового комплекса Украины [Текст] : учеб. пособие / В. С. Каретникова, В. Г. Кухта. — Харьков : НТУ «ХПИ», 2003. — 340 с.
3. Кухта, В. Г. Результаты технического переоснащения масложировых производств Украины [Текст] / В. Г. Кухта // Олійно-жировий комплекс. — 2008. — № 4. — С. 55–58.
4. Кухта, В. Г. Развитие маслосебяющего комплекса Украины [Текст] / В. Г. Кухта, В. В. Гирман // Збірник праць УкрНДІОЖ УААН. — 2007. — Вип. 1. — С. 112–118.
5. Листопад, В. Л. Как украинское масло в Европу возвращали [Текст] / В. Л. Листопад // Масложировой комплекс. — 2009. — № 4(27). — С. 22–24.
6. Педак, І. С. Економічний механізм підвищення якості олійно-жирової продукції [Текст] : Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.07.02 / І. С. Педак / Сумський національний аграрний університет. — Суми, 2006. — 19 с.
7. Яблонский, В. Влияние мирового финансового кризиса на инвестиционную привлекательность масложировой отрасли Украины [Текст] / В. Яблонский // Олійно-жировий комплекс. — 2008. — № 4. — С. 7–11.
8. Захаренко, Ю. В. Основные направления повышения энергоэффективности в олійно-жировой галузі [Текст] / Ю. В. Захаренко // Збірник праць УкрНДІОЖ УААН. — 2008. — Вип. 2. — С. 71–76.
9. Захаренко, Ю. В. Энергобережения та екологія [Текст] / Ю. В. Захаренко // Олійно-жировой комплекс. — 2005. — № 1. — С. 35–38.
10. Закон Украины «Об электроэнергетики» [Электронный ресурс]. — Режим доступа: URL: <http://forca.ru/knigi/pravila/zakon-ukrainy-ob-lektoenergetike.html>.

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТІ ПРІДПРИЯТТЯ МАСЛОЖИРОВОЇ ОТРАСЛІ

Стаття посвячена одній із актуальних на сьогоднішній день проблем на підприємствах масложирової отрасли, а іменно енергозбереженню. Аналізуються енергозатрати в структурі себестоимости и их влияние на конкурентоспособность масложировой продукции. Рассмотрены потенциально возможные направления энергосбережения в отрасли.

Ключевые слова: масложировая отрасль, конкурентоспособность продукции, энергосбережения, энергозатраты в себестоимости, энергосберегающие мероприятия.

Попов Микола Олександрович, здобувач, кафедра Організації виробництва і управління персоналу, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», e-mail: bunakowo@mail.ru

Попов Николай Алексеевич, соискатель, кафедра Организации производства и управления персоналу, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт»

Popov Nikolai, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», e-mail: bunakowo@mail.ru